

KS. JÓZEF SZYMAŃSKI ^{a, @}

 0000-0003-3799-200X

^a Uniwersytet Pomorski; Instytut Historii; Zakład Historii Nowożytnej i XIX wieku,
ul. Arciszewskiego 22a, 76-200 Słupsk, pomorskie, PL

[@] SzymaJ63@WP.PL

PARAFIA W KIKOLE W ŚWIEŁLE DZIEKAŃSKICH AKT WIZYTACYJNYCH Z 1819 R. I 1859 R.

Słowa kluczowe: Kikół, parafia, wizytacja, Walenty Łubieński.

Abstrakt: W niniejszym artykule przedstawiono dwa dziewiętnastowieczne akta wizytacji dziekańskich parafii św. Wojciecha w Kikole przechowywane w Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Wizytacje prezentują parafię kikolską podczas pełnienia w niej posługi duszpasterskiej przez ks. Walentego Łubieńskiego. Zamieszczone są w nich m.in. szczegółowe opisy kościoła (kaplic) i zabudowań plebańskich, liczby wiernych, dochodów i ksiąg metrykalnych.

Wciąż niedocenianym źródłem dla badań historycznych są wizytacje parafii. Zawierają one cenne informacje dla szerokiego grona badaczy zajmujących się nie tylko historią Kościoła, historią osadnictwa, zmian demograficznych, socjalnych, ekonomicznych, ale również językowych. Znajdujące się w wizytacjach opisy budynków i budowli są też niezastąpionym źródłem do badania zmian zachodzących w architekturze¹.

KS. JÓZEF SZYMAŃSKI (1963–), prof.; 1988, kapłan diecezji włocławskiej; 1988, mgr: teologia (KUL, Lublin); 2002, dr nauk teologicznych: historia Kościoła (KUL, Lublin); 2014, dr hab. nauk humanistycznych: historia (KUL, Lublin); 2016–, prof. (UP, Słupsk); zainteresowania naukowe: dzieje Polonii i duszpasterstwa polonijnego, historia Kościoła, historia XIX i XX w., biografistyka, edytorstwo źródeł i leksykografia.

¹ S. Litak, *Akta wizytacyjne parafii z XVI–XVIII wieku jako źródło historyczne*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, 5(1962), nr 3, s. 41–58; H.E. Wyc-

Prowadzenie wizytacji było przejawem porządku i troski władzy kościelnej o podlegające jej życie religijne i dobra materialne Kościoła. W Archiwum Diecezjalnym we Włocławku przechowywane są m.in. protokoły wizytacyjne parafii w Kikole z lat 1819 r. i 1859 r. Informują one o dziejach parafii, świątyni, zabudowań plebańskich, statusie materialnym parafii, wystroju świątyni, formach sprawowanej liturgii i aktach metryczno-cywilnych.

Pierwsza wiadomość o parafii w Kikole pochodzi z 1480 r. Parafia ta należała wówczas do dekanatu lipnowskiego w archidiakonacie dobrzyńskim diecezji płockiej². Na początku XIX wieku w ten sposób o społeczności kikolskiej napisał Wincenty Gawarecki³:

„Kikół miasto szlacheckie, dziedziczne Karola Hrabi Zboińskiego⁴, h. Ogończyk, leży w granicach wsi tego nazwiska [...] Miasto to wystawione jest⁵ na 15 morgach⁶, jak okazuje erekcja z dnia 1 grudnia 1791 roku. August II Król Polski wydał przywilej d. 9 stycznia 1745 r., którym ustanowione we wsi Kikole cztery jarmarki rocznie, i targi w każdą niedzielę odbywać się mające. – Dopiero z mocy przywileju Stanisława Augusta, z daty 1788 r., Ignacy Antoni Zboiński Wojewoda Płocki wieś tę w dniu 1 grudnia w rzędzie miast postawił. Rząd Pruski erekcję takową potwierdził [...].

zawski, *Wprowadzenie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989, s. 256–260; A. Hamryszczak, *Wizytacje kanoniczne jako źródło historyczne*, ABMK, 105(2016), s. 53–62.

² W. Kujański, *Parafie diecezji włocławskiej. Okres kujawsko-kaliski 1818–1925*, Włocławek 2018, s. 1027.

³ *Opis topograficzno-historyczny ziemi dobrzyńskiej przez Winc. Hip. Gawareckiego z ryciną i tabellą wykazującą Obwód Lipnowskiego gminy, wieś, dymy, i dziedziców*, Płock 1825, s. 78–80; Mazowsze. Obraz etnograficzny skreślił Oskar Kolberg, t. 4: *Mazowsze Stare. Mazury. Kurpie*, Kraków 1888, s. 6.

⁴ Syn Franciszka Ksawerego, kasztelana płockiego i senatora Królestwa Polskiego i Ksawery z d. Podolskiej. Po ojcu odziedziczył dobra Kikół, w skład których wchodziły wówczas: Boguchwała, Buchowa, Nowopole, Korzyczewo, Cieluchowo, Kołatka, Grodzień, Janowo, Gołuchowo, Wołecin, Konotopie, Radziochy, Bógzapłać, Franciszkowo, Lubin, Lubinek, Bielicy, Wydmuchowo, Wildno, Nietrzeba, Ksawery, Szczykaczewo oraz Kretki Wielkie (Duże) i Wólka. Był projektantem parku założonego w Kikole przy pałacu w latach czterdziestych XIX w. Płyta inskrypcyjna znajduje się w świątyni kikolskiej. M. Krajewski, *Słownik biograficzny ziemi dobrzyńskiej (do 1945)*, Lipno 1992, s. 392.

⁵ W cytatach uwspółcześniono pisownię.

⁶ Miara powierzchni ziemi stosowana od XIII w., oznaczająca przez pierwsze stulecia ilość gruntu, jaką można zaorać jednym zaprzęgiem w ciągu dnia roboczego; w zaborze pruskim wielka morga wynosiła 0,5673 ha, mała morga wynosiła 0,2553 ha.

Kościół⁷ parafialny i Pałac Dziedzica, przez Zboińskiego⁸ Wojewodę ojca dzisiejszego Dziedzica na wzgórku z muru wystawione, miasteczka tego są szczególną ozdobą”.

W rzeczywistości miasto w Kikole zostało zorganizowane dopiero w 1799 r. przez rząd pruski⁹. Bliższą jego lokalizację zaprezentowano, relacjonując na łamach „Przeglądu Katolickiego” wizytację miejscowego biskupa:

„W diecezji płockiej w dekanacie lipnowskim, pół tory mili od miasta powiatowego Lipna, na trakcie prowadzącym z Lipna do Lubicza, leży małe miasteczko Kikół, więcej do wsi porządnie zabudowanej jak do miasta podobne, będące niegdyś własnością słynnego w guberni Płockiej z pobożności, cnót obywatelskich, wspaniałomyślności dla niższych swych braci i szczodropliwości dla klasztorów biednych, domu hrabiów Zboińskich, dziś zaś należące do p. Piwnickiego, który majątek ten, zaślubiwszy jedną z hrabianek Zboińskich, w drodze działów nabył”¹⁰.

Budowy nowej świątyni w Kikole, która stała się „szczególną ozdobą” miasta, podjął się ówczesny jego właściciel – Ksawery Zboiński¹¹. Własnym kosztem ufundował on „nową, murowaną świątynię, krytą dachówką, mającą 37 łokci¹² długości, 22 szerokości, z marmurową posadzką, konsekrowaną 2 listopada 1817 r. Wartość tej świątyni oszacowano na 10 000 złotych polskich”¹³. Proboszczem tej wspólnoty

⁷ „Kościół tutejszy jest pod wezwaniem S. Wojciecha, do niego parafia Grodzień wcielona została, gdzie jest kościół murowany pod tytułem S. Piotra Apostoła, nadto należy do niego kaplica w Brzeźnie, wsi Jakóba Rościszewskiego dziedzicznej”. *Opis topograficzno-historyczny ziemi dobrzyńskiej*, s. 78–80; por. *Ziemia Kujawska pod względem historycznym, jeograficznym, archeologicznym, ekonomicznym i statystycznym opisana przez Maksymiliana Boruckiego*, Włocławek 1882, s. 34.

⁸ Urodzony ok. 1715 r. – zmarł 24 lutego 1796 r. Kasztelan i wojewoda płocki, poseł na sejm. W 1790 r. wybudował pałac w Kikole. Rok później, w dniu 1 grudnia 1791 r. wykorzystując zezwolenie królewskie z 23 kwietnia 1785 r. nadał Kikołowi nowy przywilej lokacyjny. Krajewski, *Słownik biograficzny ziemi dobrzyńskiej*, s. 389–390.

⁹ B. Chlebowski, *Kikół*, w: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 4, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa 1883, s. 95.

¹⁰ Ks. Wojczyński, *Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Płock*, „Przegląd Katolicki” 1863 nr 12, s. 187.

¹¹ Zmarł ok. 1818 r. Kasztelan płocki, senator Królestwa Polskiego. W 1791 r. ufundował kościół parafialny w Kikole. Krajewski, *Słownik biograficzny ziemi dobrzyńskiej*, s. 388–389.

¹² Jeden łokieć według systemu łokcia nowopolskiego to 57,6 cm.

¹³ ArDWł, Akta parafii Kikół (A. par.), sygn. A. par. 5(1819–1900), k. 1; Chlebowski, *Kikół*, s. 95; *Z diecezji płockiej. (Wizyty pasterskie w dek. rypińskim i lipnowskim)*, „Przegląd Katolicki”, 1888, nr 42, s. 696.

parafialnej w 1814 roku został ksiądz Walenty Łubiński¹⁴. Kapłan ten posługę duszpasterską w kikolskiej parafii podjął dziesięć lat wcześniej, bezpośrednio po święceniach kapłańskich w 1804 r. jako wikariusz u boku swojego wuja, ówczesnego proboszcza ks. Grzegorza Kołodzińskiego¹⁵. W 1806 r. został przeniesiony do Lipowca. W 1814 r. wrócił do Kikoła, kiedy hrabia Ksawery Zboiński, dziedzic dóbr kikolskich i kolator, udzielił mu prezenty i decyzją Konsystorza otrzymał komendę parafii. W 1818 r. jego staraniem wybudowano nową plebanię, a także odrestaurowano budynki gospodarcze parafii¹⁶. Podjęte wówczas wyzwania duszpasterskie egzemplifikuje wizytacja dziekańska z 1819 r.¹⁷ przeprowadzona przez ks. Walentego Zawadzkiego¹⁸. Kościół został odnowiony w 1843 roku¹⁹. W dniu 13 maja 1851 r. ks. Łubiński, mając 72 lata życia, zwrócił się z prośbą do Konsystorza Płockiego o przydzielenie mu do pomocy

¹⁴ ArDWI, A. par. 5(1819–1900), k. 4; Łubi[e]ński. Urodził się w 1780 r. we wsi Białasy w parafii Łukomie, Syn Andrzeja i Franciszki. Początkowo nauki pobierał w domu rodzinnym, potem uczył się w Żurominie pod kierunkiem reformatów. W 1801 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Pułtusk. Święcenia kapłańskie przyjął w 1804 r. Posługę duszpasterską podjął w Kikole. W 1806 r., po dwóch latach pracy został przeniesiony do Lipowca, gdzie pracował przez dziewięć lat. Po śmierci ks. Kołodzińskiego, hrabia Ksawery Zboiński, dziedzic dóbr kikolskich i kolator, udzielił ks. Łubińskiemu prezenty i 15 lipca 1814 r. otrzymał komendę parafii Kikół. Zmarł tamże 5 stycznia 1863 r. Wojczyński, *Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Płock*, s. 188–189; M.M. Grzybowski, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 2: *Wiek XIX*, Płock 2010, s. 216–217.

¹⁵ Urodził się w 1750 r. we wsi Liberadz, w parafii Szeńsk. Do seminarium duchownego w Płocku został przyjęty 22 października 1770 r. Święcenia kapłańskie przyjął 4 lipca 1773 r. z rąk bp. K. Rokitnickiego. Posługę duszpasterską podjął jako wikariusz w Sierpcu, gdzie był jednocześnie mansjonarzem w kościele Najświętszej Maryi Panny na sierpeckim Lorecie i komendarzem w Szczutowie, dokąd dojeżdżał w niedzielę i święta. W 1785 r. został proboszczem w Kikole i dziekanem dekanatu lipnowskiego. Obsługiwał też kościół filialny w Grodzieńcu. Obowiązki proboszcza i dziekana sprawował do 1808 r. Później, ze względu na stan zdrowia przebywał jako rezydent w Lipowcu, a następnie w Domu Księży Emerytów. Zmarł w 1823 r. M.M. Grzybowski, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 5, Płock 2016, s. 130–131.

¹⁶ ArDWI, A. par. 5(1819–1900), k. 2.

¹⁷ Tamże, k. 1–8. Dokument nr 1 – poniżej.

¹⁸ Urodził się 12 lutego 1777 r. w parafii Sierpc. Kształcił się w szkołach płockich. W dniu 21 września 1804 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Pułtusk. Tamże, 4 kwietnia 1806 r. przyjął święcenia kapłańskie. Posługę duszpasterską podjął jako wikariusz w Jeżewie. W dniu 13 maja 1808 r. otrzymał samodzielną parafię w Czernikowie. Dnia 20 maja 1811 r. został instytuowany na proboszcza. W 1818 r. został dziekanem lipnowskim. W dniu 5 sierpnia 1924 r. został nadto proboszczem w Bobrownikach. Od 1860 r. parafią zarządzał administrator ks. Piotr Przasnyski. Zmarł w Czernikowie 22 marca 1861 r. Pochowany został na tamtejszym cmentarzu. M.M. Grzybowski, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 4: *Wiek XIX*, Płock 2014, s. 198–199.

¹⁹ Chlebowski, *Kikół*, s. 95.

w realizowaniu posługi duszpasterskiej księdza Ferdynanda Fiszer²⁰. Wspomniany kapłan miał być nie tyle następcą księdza Łubińskiego w parafii kikolskiej, co raczej jego współpracownikiem w duszpasterstwie. Decyzję o wprowadzeniu na urząd administratora parafii w Kikole Konsystorz Płocki podjął 20 czerwca, upoważniając jednocześnie dziekana lipnowskiego ks. Jana Pomichowskiego²¹, aby wprowadził wspomnianego

²⁰ Urodził się 9 października 1814 r. w Sztumie. Syn Ludwika i Franciszki z d. Łubieńska. Kształcił się w Żurominie u ojców reformatów. Do seminarium duchownego w Płocku został przyjęty 8 września 1834 r. Świecenia kapłańskie przyjął 23 września 1838 r. z rąk bp. K. Plejewskiego i został wikariuszem w Kikole, u swego krewnego ks. Walentego Łubińskiego. Od 1841 r. w tym samym charakterze pracował w Sierpcu. W 1843 r. podjął posługę jako komendarz w Szpetalu. W 1847 r. przeniósł się na probostwo w Miszewie Murowanym, zaś w 1853 r. powrócił do Kikola na stanowisko administratora i wspierał swego krewnego ks. W. Łubińskiego. W 1859 r. przeniósł się do Płocka, gdzie mieszkał jako rezydent. Zmarł tamże 30 grudnia 1881 r. Pochowany został na tamtejszym cmentarzu. M.M. Grzybowski, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 3: *Wiek XIX*, Płock 2012, s. 82–83.

²¹ Urodził się w 1818 r. w Kolnie w guberni łomżyńskiej. Syn Tomasza i Marianny z d. Pikulińska. Do gimnazjum uczęszczał w Łomży, a w 1837 r. wstąpił do seminarium św. Jana w Warszawie, skąd przeniósł się do miejscowej Akademii Duchownej. Po dwóch latach, w 1843 r. przeniósł się do Seminarium Duchownego w Pułtusk. Świecenia kapłańskie przyjął w 1843 r. i skierowany został do pracy jako wikariusz w farze pułtuskiej, gdzie był seniorem kolegium księży wikariuszy pułtuskich, prokuratorem miejscowej kapituły i promotorem różańca. W 1851 r. został administratorem w Dobrzejewicach w dekanacie lipnowskim, a w 1856 r. tamże proboszczem i dziekanem dekanatu lipnowskiego. Obowiązki te pełnił do 1863 r. Podczas powstania styczniowego zaangażował się w pracę narodową. W dniu 19 kwietnia 1863 r. z nakazu wojennego naczelnika oddziału płockiego został aresztowany i oskarżony o namawianie do zbrojnego powstania, udział w powstaniu i usiłowanie obalenia prawowitego monarchy. Na podstawie wyroku z 12 czerwca 1863 r. został pozbawiony godności duchownej, wszelkich praw stanu i skazany na pięć lat robót katorżniczych na Syberii. Początkowo przebywał w Akatni, potem został przeniesiony do Tunki za Bajkałem. Na podstawie manifestu cesarskiego z 1875 r. został zwolniony z katorgi i przeniósł się do Spaska w guberni tambowskiej. Podczas pobytu na zesłaniu wraz z ks. Teodorem Rogozińskim dokonał tłumaczenia z języka francuskiego ośmiotomowego dzieła Gaume'a – *Katechizm wytrwałości*. Dnia 23 lipca 1881 r. został zwolniony z dozoru policyjnego, po osiemnastu latach, 20 sierpnia tegoż roku powrócił do diecezji płockiej. Początkowo pracował jako wikariusz w katedrze, następnie w tym samym charakterze w kościele poreformackim. W dniu 16 listopada 1881 r. został skierowany do Gójska, gdzie przebudował kościół filialny w Szczutowie. Dnia 5 kwietnia 1883 r. został administratorem w Swiedziebni. Tam rozpoczął budowę nowej plebanii. W marcu 1891 r. został proboszczem w Sarbiewie, gdzie zmarł 7 lutego 1895 r. Pochowany został na miejscowym cmentarzu. *Śp. ks. Jan Pomichowski*, „Przegląd Katolicki”, 1895, nr 9, s. 138–139; P. Kubicki, *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861–1915. Materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów konsystorskich, zakonnych i prywatnych*, cz. 3: *uzupełniająca pierwsze dwie*, t. 2: *diecezje: kujawsko-kaliska, lubelska z podlaską i płocką*, Sandomierz 1939, s. 396–398; Grzybowski, *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 2, s. 307–308; Krajewski, *Słownik biograficzny ziemi dobrzyńskiej*, s. 286; *Rozporządzenia rządowe, Kronika religijna Przeglądu Poznańskiego: Pismo sześciotygodniowe. Rok 1856. Poszyt pierwszy*, red. S. Chłapowski, Poznań 1856, s. 18.

księdza Fiszera, dotychczasowego wikariusza w katedrze plockiej i administratora parafii Miszewo Murowane na wskazany urząd²². W niedługim czasie okazało się jednak, że powstały pewne nieporozumienia pomiędzy proboszczem a administratorem w kwestiach materialnych, tak iż ten pierwszy 8 czerwca w swojej skardze skierowanej do Konsystorza prosił o przywrócenie mu administracji parafii²³. Urzędowego więc przekazania parafii, czyli dokładnego opisu parafii i jej uposażenia, mógł dokonać dziekan lipnowski dopiero po zażegnaniu sporów – 30 grudnia 1853 roku²⁴.

Zaistniałe niedomówienia w realizacji misji duszpasterskiej rodziły kolejne nieporozumienia. Podejmowane przez dziekana inicjatywy koncyliacyjne okazały się bezowocne. Uprzedzenia proboszcza z czasem przeniosły się na kolejnego, nowo mianowanego administratora księdza Adama Gutkowskiego²⁵. Niemniej, Konsystorz Generalny Płocki 27 kwietnia 1859 r. polecił dziekanowi lipnowskiemu, aby 3 maja tegoż roku wprowadził na urząd nowego administratora parafii Kikół w osobie wspomnianego księdza Gutkowskiego²⁶. Ostatecznie z dniem 6 maja 1859 r. ksiądz Fiszer odszedł do pracy w innej placówce duszpasterskiej, a jego miejsce, także w charakterze administratora zajął ksiądz Adam Gutkowski²⁷. I w tym przypadku stronom potrzeba było czasu do zaaprobowania warunków wspólnej odpowiedzialności za prowadzone duszpasterstwo²⁸. O pełnym, zgodnym z życzeniem Konsystorza sfinal-

²² ArDWł, A. par. 5(1819–1900), k. 40.

²³ ArDWł, A. par. 2(1826–1922), k. 17. W aktach parafii jest wiele zapisów świadczących o nieporozumieniach pomiędzy proboszczem a administratorem.

²⁴ Tamże, k. 16, 35–41.

²⁵ Urodził się w 1814 r. W 1834 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Pułtusk. Święcenia kapłańskie przyjął 6 stycznia 1838 r. z rąk bp. K. Plejewskiego. Posługę duszpasterską podjął jako wikariusz w Andrzejewie. Od 21 lutego 1844 r. administrował parafią Zuzela. W 1845 r. pracował jako wikariusz w Ciechanowie. W następnym roku został komendarzem w Krajkwie. W 1860 r. został proboszczem w Kikole. W tymże samym roku został proboszczem w Sarnowie, z filią w Niechłonie. Pełnił jednocześnie obowiązki wicedziekana dekanatu mławskiego. W 1867 r. został ukarany przez władze rosyjskie za brak paszportu, gdy towarzyszył biskupowi W. Popielowi podczas wizytacji. W 1883 r. przeniósł się na probostwo w Gradzanowie, skąd 30 sierpnia 1884 r. przeszedł na probostwo w Mochowie, gdzie zmarł 16 sierpnia 1885 r. Pochowany został na miejscowym cmentarzu. M.M. Grzybowski, *Duchowieństwo diecezji plockiej*, t. 3: *Wiek XIX*, Płock 2012, s. 108; tenże, *Parafia św. Trójcy w Krajkwie 1401–2001*, Płock 2001.

²⁶ ArDWł, A. par. 2(1826–1922), k. 78, 88–97.

²⁷ Tamże, k. 69–71.

²⁸ ArDWł, A. par. 5(1819–1900), k. 73.

izowaniu polecenia, dziekan lipnowski poinformował urząd dopiero 7 grudnia²⁹, jakkolwiek sam protokół tradycyjny spisano 4 maja 1859 r.³⁰

Ksiądz Łubieński zmarł 5 stycznia 1863 r. i zarządzający diecezją płocką ksiądz Tomasz Franciszek Myśliński 14 stycznia tego roku ustanowił ks. Gutkowskiego proboszczem w Kikole³¹.

Troskę proboszcza o parafię kikolską przedstawiają protokoły wizytacyjne z czasów zarządzania przez niego parafią³². Niniejsze opracowanie przytacza dwa protokoły wizytacyjne parafii w Kikole przeprowadzone przez dziekanów lipnowskich³³.

1) Opis Kościoła parafialnego kikolskiego, w dekanacie lipnowskim, powiecie lipnowskim, województwie płockim, w czasie wizyty dekanalnej dnia 24 miesiąca czerwca, roku 1819.

2) [Opis parafii z 1859 r.] Działo się w Kikole, w domu plebańskim, dnia 4/16 maja 1859 roku. Na polecenie Prześwietnego Konsystorza Generalnego Płockiego z dnia 6 kwietnia r.b. nr 618, podpisany dziekan dekanatu lipnowskiego, zjechawszy w dniu dzisiejszym na grunt probostwa Kikół Koźyczewo zwanem, w obecności członków Dozoru Kościelnego niżej podpisanych, przystąpił do protokółarnego odbioru probostwa tego...

* * *

Dokument 1

OPIS KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO

[k. 1.]

Opis Kościoła parafialnego kikolskiego, w dekanacie lipnowskim, powiecie lipnowskim, województwie płockim, w czasie wizyty dekanalnej dnia 24 miesiąca czerwca, roku 1819.

Erekcja kościoła, kollacja, dzień dedykacji. Odległość od pogranicznych

Kościół parafialny we wsi Kikole pod tytułem św. Wojciecha, niemający erekcji, konsekrowany 2 novembris 1817. Należy do kollacji J.W. Hrabi Karola Zboińskiego, dziedzica. Dzień dedykacji naznaczony razem z katedralnym. Ma na północ kościół

²⁹ Tamże, k. 71v.

³⁰ Tamże, k. 76–82v. Protokół stanowi drugi dokument.

³¹ ArDWł, A. par. 2(1826–1922), k. 104.

³² ArDWł, A. par. 5(1819–1900), k. 1–91v.

³³ W tekście protokołów uwspółcześniono pisownię, poprawiając także ewidentne błędy ortograficzne według obowiązujących zasad.

parafialny wolski, pół mili odległy, na wschód kościół parafialny chrostkowski, mila odległy, na południe kościół parafialny lipnowski, mila odległy, na zachód kościół parafialny sumiński, ćwierć mili odległy.

Kościół filialny we wsi Grodzeń, odległy od kościoła parafialnego ćwierć mili, pod tytułem św. Apostołów Piotra i Pawła, niemający erekcji, konsekrowany roku 1787, dnia 24 septembris. Ma dzień dedykacji *in Cathedra*li.

Kaplica publiczna we wsi Brzyźnie, odległa od kościoła parafialnego mila 1, pod tytułem Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny. Erygowana przez W. Rościszowskiego, dziedzica, konsensem biskupa Szembeka.

Stan budowli kościoła. Cmentarz. Szpital. Zabudowanie plebańskie

Kościół parafialny w Kikole przez Ś.P. J.W. Xawerego Zboińskiego, nowo jego kosztem wymurowany. Dachówką pokryty, 38 łokci długi, szeroki 23, posadzkę murowaną mający, w stanie dobrym, wkoło sztachetkami obwiedziony, z bramą jedną.

Cmentarz wedle kościoła, długi łokci 69, szeroki łokci 35, na nim kostnica³⁴, sztachetkami obwiedziony, w stanie dobrym. Na tym samym cmentarzu jest oznaczone miejsce kamieniami dla chowania dzieci niechrzczonych i [akatolików]. Pochowanie kości było ostatnie w roku 1817.

[k. 1v.]

Szpital drewniany, słomą pokryty, składa się z 2 izb, w nim mieszkają ubodzy – mężczyzn 1 i kobiet 2. Żyją z jałmużny.

Plebania kosztem podpisanego proboszcza w 1818 roku wymurowana, dachówką pokryta, w stanie dobrym, mająca przy sobie ogród fruktowy, nowo założony i opar-kaniony dobrze, oboi kosztuje zł. Pol. 4300.

Stajnie przez podpisanego proboszcza dobrze poprawione, również obory de novo restaurowane. Spichlerz i stodoły w stanie średnim. Chlewy reperacji znaczącej potrzebują.

Dom organisty, osobny, drewniany, słomą pokryty o 2 izbach, reperacji potrzebujący, wraz ze stodółką i chlewami, ma ogródek fruktowy.

Trzy domy nad jeziorem do probostwa należące. Jeden w stanie dobrym, a dwa znacznej reperacji potrzebujące. W nich mieszkają komornicy. Wedle Poświętnego dwa ogrody warzywne, płotem rykowym wkoło ogrodzone, które to płoty kosztują mniej zł. pol. 360.

Kościół filialny w Grodzeniu³⁵, murowany, dachówką pokryty, długości łokci 24, szerokości łokci 15. Podłogę z desek mający. Cmentarz wokoło kościoła długi łokci 38, szerokości łokci 22, parkanem obwiedziony. Plebanii, szpitala i żadnych zabudowań nie masz.

³⁴ Pomieszczenie na ciała zmarłych.

³⁵ Z *diecezji płockiej*. (Wizyty pasterskie w dek. rypińskim i lipnowskim), s. 696.

Kaplica publiczna w Brzeźnie drewniana, gontami pokryta, długa łokci 20, szerokości łokci 14, podłogę z desek mająca, w stanie dobrym.

Cmentarz wedle kaplicy długi 30, szeroki łokci 18, parkanem obwiedziony z bramą jedną. Dom dla księdza o 2 izbach drewniany, słomą pokryty. Innych zabudowań nie masz.

Sprzęty kościelne. Zakrystia

Kościół parafialny kikolski ma ołtarzy trzy. W wielkim ołtarzu jest na zasuwie wyobrażenie św. Wojciecha, za zasuwą Najświętszej Maryi Panny, na którym sukienka wielka srebrna, nowo przez J.W. Kolatorstwo sprawiona. Poniżej wyobrażenie S. Tekli, na którym także srebrna sukienka i korona, nowo przez J.P. Czarneckiego, pisarza prowentu kikolskiego ufundowana.

Lichterzy na ołtarzu wielkim 6 wielkich, połączanych, na nich 6 świec drewnianych, białe lakierowanych, na sprężynach palących i krzyż także drewniany, połączany, zaś małych mosiężnych lichtarzy 6 nad cyborium, na

[k. 2.]

których świece jarzące palą się. Fundatorami tego J.W. Kolatorstwo.

W drugim ołtarzu jest wyobrażenie S. Rocha, S. Jana Nepomucena i S. Walentego.

W trzecim ołtarzu wyobrażenie S. Tomasza, S. Jakuba Ap. i S. Trójcy. Wszystkie te ołtarze w stanie dobrym, porządnym.

Chrzcielnica na postumencie drewnianym, mosiężna, z pokrywą drewnianą. *Benedictio fontis* czynią w Wielką Sobotę i w Sobotę Świąteczną. *Olea Sacra* odnowione 19 kwietnia r.b.

Organek o 12 głosach w stanie średnim.

Tabernakulum drewniane, zamykane dobrze. *Renovatio S. Sacramenti* czynione w porze letniej co dni 8, w zimowej co miesiąc. Puszka srebrna wielka, cała połączana. Lelum na niej z aksamitu, złotymi kalonami obłożone, nowa lampa blaszana przed *Sanctissimum* nie ciągle goreje.

Chorągwi 2 dużych, 2 małych, 1 żałobna i proporzec 1. Obrazy 2 do noszenia w czasie procesji. Obraz wielki, wiszący Ukrzyżowanego J. Chrystusa, kosztem J.W. śp. Xawerego Zboińskiego, wojewody, w roku 1817 sprowadzony. Ławek 14 w stanie dobrym. Konfesjonałów 2 w stanie dobrym. Nic nie ma obraźliwego w kościele.

Zakrystia

Naczynia. Monstrancja wyślacana, nowa. Kielichów nowych srebrnych, wyślacanych *intus et extra* z patenami 3 i puszka, wszystko kosztowne, przez J.W. Kolatorstwo sprawione. Trybularz i łódka z kompozycji. Nowe lichtarzy cynowych mniejszych i większych 24. Krzyżów większych 2, małych 2, drewniane i 2 cynowe małe. Kociołków 2.

Aparaty. Kapa koloru czarnego 1, fioletowego 1, białego 1. Ornatów czarnych 2, fioletowych 2, powszednich różnego koloru 4, Odświętnych bogatych 8.

Bielizna. Komży dobrych nowo sprawionych 3, komży w stanie średnim 4. Dla organisty 1, dla dziada 1, dla serwitörów 4. Alb nowych 2, podszarzałych 5, humerałów³⁶ 8, ręczników 8, puryfikaterzy 20, korporałów 15, obrusów nowych 2, starszych 12.

Inne sprzęty. Mszałów świętych dobrych 3, rekwalnych 2, agendy 2, rytuał 1, ewangeliczka 1. Antepedium³⁷ 1, baldachim 1. nowo przez J. W. kółtora sprawiony,

[k. 2v.]

Umbraculum³⁸ ołtarzowe białe haftowane. Dzwonków 5. Dzwonnica razem z kościołem murowana i złączona, w niej dzwonów dużych 2. Sygnaturka w szczycie kościoła.

W kościele filialnym w Grodzieńsku dwa ołtarze. W ołtarzu wielkim wyobrażenie SS. Apo. Piotra y Pawła. W drugim ołtarzu *a cornu epistolae* Serca P. Jezusa, przywoicie utrzymywane.

Pozytywka mała w stanie dobrym. Tabernakulum dobrze zamykane. Chorągwi nie ma, tylko proporzec 1. Ławek 6 w stanie dobrym.

Naczynia. Monstrancja mała, srebrna dobra. Kielich z pateną srebrny, stary. Trybularz mosiężny z łódką, stare. Kielich większy, srebrny, zamiast puszek. Kociołek miedziany 1. Lichtarzy cynowych 4, drewnianych 6, krzyżów drewnianych 3, większy 1.

Aparaty. Kapa kolorowa 1. Ornatów żałobnych 1, kolorowych 4, w stanie dobrym.

Bielizna. Komży 2, alb 2, humerałów 2, ręczników 3, puryfikaterzy 5, korporałów 4, obrusów 4.

Inne sprzęty. Baldachim 1, Umbraculum 1, dzwonków 2 i sygnaturka na środku kościoła.

W kaplicy publicznej w Brzeźnie, ołtarzy 2. w wielkim ołtarzu wyobrażenie Najśw. M. Panny i S. Apolonii. W drugim ołtarzu SS. Aniołów Stróżów i S. Stanisława. Pozytywka mała, zrujnowana. Chrzcielnica miedziana, na postumencie drewnianym, z pokrywą drewnianą. *Benedictio Fontis*, ani *S. Oleo* nie ma, bo księdza nie ma. Tabernakulum drewniane. Chorągwie 2, ławek 4.

³⁶ Humerał – płócienna chusta z naszytym krzyżykiem i dwoma tasiemkami, będąca częścią stroju liturgicznego. Nakładana pod albę przez duchownego przed liturgią okrywała ramiona i szyję. W Kościele zachodnim humerał używany był od VIII wieku. Od X wieku zdobiono niekiedy humerały złotymi nićmi lub drogimi kamieniami. Humerału używano do ochrony gardła przed chłodem i osłony szat liturgicznych przed potem. B. Kosecki, *Humerał*, w: EK, t. 6, Lublin 1995, kol. 1325.

³⁷ Zasłona okrywająca dolną część ołtarza.

³⁸ Umbraculum (łac. osłona, miejsce ocienione) – parawan na stojaku z emblematem IHS. Służył do zasłaniania monstrancji z Najświętszym Sakramentem podczas nabożeństw liturgicznych, np. podczas głoszenia kazania.

Naczynia. Monstrancja srebrna 1. Kielichów z patenami 2 srebrnych, stare. Trybularz z łódką mosiężną. Lichtarzy cynowych 4. Kociołek miedziany 1. Krzyż cynowy 1, drewnianych 2.

Aparaty. Kapa 1 biała, ornat żałobny 1, czerwony 1, biały 1.

Bielizna. Komże 1, alb 2, puryfikaterze 4, korporały 3, obrusów 6, antepediów drewnianych 2, Baldachim 1.

[k. 3.]

Umbraculum 1, dzwonków 2, sygnaturka w szczycie kaplicy. Dzwonnicy nie ma.

Porządek nabożeństwa. Odpusty, Bractwa

W kościele parafialnym kikolskim w dni święte i niedzielne o godzinie 8 dzwonią na ludzi, pół do dziewiąty zaczyna się różaniec. O dziesiątą dzwoni się summę. W pół jedenasty aspersion, procesja, nauka i msza S. śpiewana. O godzinie trzeciej po południu koronka. W święta nieszpory.

Z wyższego i niższego stanu osoby regularnie bywają na parafialnym nabożeństwie.

Odpusty. S. Tomasza Apostoła S. Walentego, S. Jana Nepomucena, S. Trójcy, S. Jakuba Apostoła i te 4 zawsze bywają w niedzielę po święcie. Także odpust S. Tekli na sam dzień. Są wieczne. Mają admisję. 40 godzinne nabożeństwo kończy się zawsze w dzień S. Tekli.

Bractwo S. Trójcy. Obowiązki ma, aby co miesiąc nabożeństwo żałobne utrzymywało, erygowane 1761 roku. Ma osobny ołtarz. Starszymi są gminni z tego bractwa, obierani na sesji, która bywa w rok po S. Trójcy, nie mają innego funduszu, tylko z składki dobrowolny rządzą nią starsi, zgodnie z proboszczem.

W kościele filialnym w Grodzieńcu, lubo każdej niedzieli i święto powinno się odprawiać nabożeństwo sposobem wyżej opisanym, jednakże dla braku kapelana w same odpusty odprawia.

Odpusty na Serce Pana Jezusa, SS. Apostołów Piotra i Pawła, w same dni przypadają również i na Narodzenie Najświętszej Maryi Panny, nie wiadomo kiedy erygowane.

Bractwo pod tytułem Serca Pana Jezusa ma osobny ołtarz. Zakupuje nabożeństwo żałobne po każdym odpuszczeniu. Funduszu nie ma, tylko z dobrowolny składki, starszymi są gminni, co rok na sesji obierani. Zgadza się z proboszczem. Nie wiadomo kiedy erygowane.

W kaplicy publicznej w Brzeźnie już od roku dla niedostatku księdza, którego dwór zwykł utrzymywać, żadnego nie bywa nabożeństwa, lecz i tam dawniej odprawiało się nabożeństwo sposobem wyżej opisanym,

[k. 3v.]

Odpusty na Wniebowzięcie Najśw. Maryi Panny, na znalezienie S. Krzyża, na S. Stanisława Kost. i na S. Apolonię mają admisję.

Bractwa żadnego nie ma.

Ludność parafy. Metryki. Akta cywilne

Nr	Miejsce	Dymy	Dorośli mężcz.	Dorośli kobiety	Do lat 7 mężcz.	Do lat 7 kobiety	Do lat 16 mężcz.	Do lat 16 kobiety	Ogółem mężcz.	Ogółem kobiet
1	Miasto Kikół	33	91	95	48	47	46	40	186	182
2	Wieś Kikół	49	70	80	15	14	12	15	97	104
3	Buchowo	3	6	7	1	2	2	1	9	10
4	Janowo	17	20	15	8	6	6	4	34	25
5	Grodzeń	25	60	66	5	6	7	4	72	76
6	Wolencin	19	50	65	3	7	4	6	57	78
7	Boguchwała	3	7	4	3	2	2	2	12	10
8	Cieľuchowo	17	45	58	4	5	3	3	52	66
9	Konotopie	14	31	21	5	4	4	5	40	30
10	Jarczechowo	5	15	16	4	3	3	4	22	27
11	Korzyzewo	4	15	18	3	4	2	3	20	25
12	Nowopole	4	16	14	4	3	2	3	22	20
13	Sikorz	7	20	20	4	5	4	3	28	28
14	Kołatek	3	7	9	2	3	1	2	10	14
15	Kołat	8	15	18	5	5	4	6	24	29
16	Moszczonne	25	51	56	15	16	8	6	74	78
17	Zajezerze	15	30	24	5	5	6	4	41	38
18	Brzezno	36	106	108	24	22	36	31	166	161
	Ogółem	286	655	689	158	159	152	122	967	1007

[k. 4.]

Ludność parafii. Metryki. Akta cywilne

Jest katolików mężczyzn 665

Niewiast 753

Akatolików mężczyzn 99

Niewiast 126

Żydów mężczyzn 193

Niewiast 130

Suma obojga 1966

U spowiedzi wielkanocnej było mężczyzn 540, niewiast 650, oprócz Brzezna.

Metryki chrztów, ślubów, pogrzebów porządnie utrzymane zaczynają się od roku 1715.

W roku 1818 urodziło się chłopców 48

dziewcząt 54

umarło mężczyzn dorosłych 10

niewiast dorosłych 8

dzieci mężczyzn 15

dzieci niewiast 18

Urzędnikiem Stany cywilnego jest P. Burmistrz miejscowy.

NB Pajaki dwa wielkie, ozdobne, z rżniętego kryształu w przód kościoła zawieszane, przez J.W. Kolatorstwo sprawione i światło na nie starczące

Wotów srebrnych mniejszych i większych, tak na ołtarzach, jako i w zachowaniu, znajduje się wszystkich sztuk 52. Między tymi obrączka złota, przez J.W. Kretkowską kościołowi ofiarowana.

[k. 4v.]

Szkoła parafialna

Szkoły parafialnej nie masz dla niedostatku funduszu na nie, który z łaski i dobroczynności J.W. Kolatorstwa jedynie być może.

[k. 5.]

Duchowieństwo parafialne

Proboszcz Walenty Łubiński rodził się w Bielawach, parafii zgliczeńskiej, w województwie płockim, dnia 14 lutego roku 1780. Pobierał nauki w Żurominie i Mławie, wstąpił do Seminarium w Pułtusk 1801. Wyświęcony na wikariat do Kikoła 1804. Został proboszczem 1814.

Klasztory. Oratoria prywatne

Klasztoru, ani oratoriów nie masz w parafii,

[k. 5v.]

Dochody probostwa

1. Kompetencji rocznej nie masz.
2. Grunta orne wraz z łąkami, ogrodami siedliskami, zaroślami, błotami, wodami, włoś³⁹
3. Dzielą się w Kikole na 3 pola, a w Grodzie przy filialnym kościele na 2.
3. Zasiew pszenicy korcy warsz. 1
żyta 12
jęczmienia 2
owsa 8
grochu 1
tatarki 1

³⁹ Włoka inaczej łan. W średniowieczu obszar pełnorolnego gospodarstwa chłopskiego. Także jednostka miary ziemi uprawnej, podstawa do określenia wymiaru czynszów i pańszczyzny oraz przeliczeniowa jednostka skarbową (podatkowa). Łan czy włoka chełmińska to około 17 ha.

prosa nie
rzepaku nie
siana z łąk tak w Kikole, jako i w Grodzeniu fur 15.
4. Zagrodników dwu, robią po jednym dniu w tygodniu.
5. Propinacji⁴⁰ nie masz.
6. Młyna nie masz.

Inwentarz gruntowy

Koni para jedna.
Wołów 8. Już jeden jeszcze nieoddany od przeszłego proboszcza X. [Antoniego] Brudzyńskiego⁴¹, lubo rekwirowany od niego, dotąd nieoddany bez żadnej przyczyny.
Krów 3.
Pługów 2, lecz jeden bez żelaza.
Redel 2. Siekiera 1.
Siekacz 1. Rydel 1.
Kosa do trawy 1. Tło do sieczki 1.
Wóz 1. świrdrów 2.
Strug 1. Żażka 1.
Sądków 2. Węborków 2.
Drybasów małych 2. Kłódów 2.
Tyńka 1. Kopanka 1. Łada ze stalnicą, młotkiem i babką.
Wszystkie statki drewniane dla starości niezdatne do użycia.

[k. 6.]

Dochód

Dziesięcin żadnych nie masz.
Summa zł. pol. 1200, zapisana na wsi dziedzicznej Brzyznie W. Rosciszewskiego. Przeniesiona za Rządu Pruskiego na wieś dziedziczną W. Marcellego Białowieskiego Moszczonne, z obligacją na msze S. z procentu który po 5 od sta pobiera się.
Prócz tego ma probostwo z łaski i dobroczynności J.W. Kolatorstwa, podług zwyczaju ciągłego, wrąb wolny.

[k. 6v.]

Summariusz dochodów

Wysiew Żyta Pszenicy

⁴⁰ Wyłączne prawo właściciela dóbr ziemskich do produkcji i sprzedaży piwa, gorzałki i miodu w obrębie jego dóbr oraz przywilej do sprowadzania tych wyrobów z innych miast i czerpania z tego tytułu dochodów.

⁴¹ Wikariusz w Lipnie. *Rocznik religijny wyznań chrześcijańskich w Królestwie Polskiem na rok 1847*, t. 1, Warszawa 1847, s. 172.

Siana na intratę nic, ponieważ to wychodzi na utrzymanie czeladzi. Procenta zł. pol. 60.

[k. 7.]

Wydatki

a) Podatki.

Podymnego płaci probostwo kikolskie na jedną ratę zł. pol. 22–45

Furażu na jedną ratę zł. pol. 26–52

b) Opłaty

Organista ma tylko od proboszcza mieszkanie, ogród i zwykłe akcydensy.

c) Potrzeby kościelne

Wino zł. pol. 100

Świece 108

Łój 30

Odpusty 150

Summa 388

[k. 7v.]

Dochód altarii. Mansjonarzów. Bractwa. Kościoła filialnego

Dochodu kościoła filialny w Grodzieńcu nie ma żadnego, oprócz że na kapelana, czyli wikarego do kościoła filialnego zapisane przez ś. p. Jaśnie Wielmożnego Ignacego Zboińskiego, wojewodę, po 400 zł. pol. rocznie.

A że teraz nie ma kapelana, czyli wikarego, więc się od dworu nie odbierają,

[k. 8[6]]

Summariusz dokumentów

Sumę 1200 zł. pol. obligacyjną wyżej wyrażoną i na kapelana, czyli wikarego, dokumenty są we dworze u J.W. kolatora.

[podpisy]

Karol hr. Zboiński – kolator.

X Walenty Łubiński, proboszcz kikolski.

X. Zawadzki, dziekan lipnowski w czasie wizyty

dnia 24 czerwca 1819 r.

pieczęć nieczytelna

Na rok 1821 który tenże opis co w dniu 24 maja 1821 weryfikowany X. Zawadzki D.L.

Dokument 2
[OPIS PARAFII Z 1859 r.]

[k. 76]

Działo się w Kikole, w domu plebańskim, dnia 4/16 maja 1859 roku.

Na polecenie Prześwietnego Konsystorza Generalnego Płockiego z dnia 6 kwietnia r.b. nr 618, podpisany dziekan dekanatu lipnowskiego, zjechawszy w dniu dzisiejszym na grunt probostwa Kikół Kożyczewo zwanym, w obecności członków Dozoru Kościelnego niżej podpisanych, przystąpił do protokolarnego odbioru probostwa tego od P. Kiędza Fiszer, byłego administratora parafii Kikół, na osobę P. Księdza Gutkowskiego, zamianowanego pod powyższą datą Prześwietnego Konsystorza, w następujący sposób.

Tytuł I

§ 1. Kościół parafialny

Wieś Kikół położona jest w guberni i diecezji płockiej, w powiecie i dekanacie lipnowskim, dziedziczna JW. Eugeniusza Piwnickiego, w której znajduje się kościół parafialny w roku 1809 murowany, z facjatą⁴² i kopułą owalną na zachód słońca, pod tytułem św. Wojciecha, w dobrym stanie we wszystkich swoich częściach znajdujący się, albowiem w r[oku] z[eszłym] zreperowanym został; Konsekrowany w r. 1817 przez księdza biskupa sufragana Luberańskiego, ma ołtarzy trzy z portatylami, w których znajdują się relikwia SS: Pańskich liczy odpustów 7m, jako to: w dzień konsekracji kościoła, która przypada wraz z katedralnym oraz na S. Tomasz Apostoł, na S. Walenty, Sty. Jan Nepomucen, SSS. Trójcy, S. Jakób Apostoł, które obchodzą się zaraz w następną niedzielę po święcie oraz na S. Teklę, przypadający w sam dzień, który bywa konkluzją 40sto godzinnego nabożeństwa, na odprawianie tych odpustów w archiwum kościelnym znajdują się autentyczne dowody, Kościół ten jest w kolacji prywatnej, ma okien 10 większych 7, mniejszych trzy, ambonę snycerską robotą i chór na filarach wsparty, na którym znajdują się organy o 12 w głosach, potrzebujące reperacji.

§ 2. Stan cmentarza i kasa pokładnego... Cmentarz

[k. 76v.]

Cmentarz przy kościele obwiedziony sztachetami, na fundamencie z muru słupy murowane z daszkami na wierzchu, w dobrym dotąd jest stanie. Cmentarz ten niedawno nowo obwiedziony kosztem funduszu pokładnego, za przyłożeniem się kolatora, hrabi Karola Zboińskiego i ręczną pomocą parafian, a to wskutek sporządzonego przez budowniczego powiatu anszłagu (kosztów). Na wchód tegoż cmentarza położony jest nowy cmentarz, na którym się grzebią ciała zmarłych parafian, deskami na słupy gwoździami żelaznymi przybijanymi, w roku 1851 nowo

⁴² Facjata – dawniej: frontowa ściana budynku, część ściany zasłaniającej dach.

ogrodzony, w dobrym jest stanie. Ponieważ z cmentarza przy kościele wchodzi się na cmentarz nowo erygowany, a cmentarz przy kościele jest dobrze dwoma furtkami i bramą zamykany, z tego względu cmentarz grzebalny żadnej nie ma furtki. Nadmieniam tu, że w sztachetach stanowiących ogrodzenie cmentarza przy kościele brakuje kilka sztuk sztachet, które kosztem kasy pokładnego wprawione być powinny. Wedle zaprodukowanego rachunku z funduszu pokładnego przez księdza Fiszer, znajduje się w kasie cmentarzowej tutejszej w gotowiznie pod koniec roku 1858 rubli sr. 32, kopiejek 37 i ½. Od początku 1859 do dnia 1 maja wpłynęło do tejże kasy cmentarzowej rub: sr. 1. kop. 50. Powyżej wymieniony remanent rub: sr. 33, kopiejek 87 ½ wyrażnie rubli srebrem trzydzieści trzy, kopiejek osiemdziesiąt siedem i pół. P. ksiądz Gutkowski z rąk P. Księdza Fiszer w dniu dzisiejszym odbiera i z odebranej waluty niniejszym go kwituje.

§ 3. Srebro, miedź i inne kruszce

1. Monstrancja znacznej wielkości z melchizedechem wyłaczanym sztuk 1
2. Puszka srebrna wielka, pozłacana wewnątrz i zewnątrz 1
3. Kielichów srebrnych wewnątrz i zewnątrz wyłaczanych 3
4. Pateny dwie wewnątrz i zewnątrz wyłaczane, a dwie tylko wewnątrz 4
5. Patena do chorych, mała, srebrna 1
6. Wotum srebrnych mniejszych i większych różnego kształtu, których dawniej było 52, gdyż po skradzeniu kościoła od lat 20. cztery ubyło 48

[k. 77.]

7. Monstrancja srebrna mała, należąca do kościoła filialnego w Grodzeniu 1
8. Kielich z patena srebrny, należący do kościoła filialnego w Grodzeniu 1
9. Kielich, zamiast puszek, srebrny, należący do kościoła filialnego w Grodzeniu 1
10. Sukienka na obrazie S. Tekli srebrna, małej wielkości 1
11. Trybularz mosiężny z jedną łódką z tegoż kruszcu i drugą cynową oraz z łyżeczką takąż cynową razem 4
12. Kociołków do wody święconej koprowych 2
13. Kociołek miedziany w chrzcielnicy 1
14. Krzyż większy cynowy w zakrystii, na którym umieszczony krzyżyk mały, srebrny 1
15. Drugi krzyż cynowy, mniejszy od poprzedniego, na ołtarzu SSS. Trójcy 1
16. Trzeci krzyż cynowy mały w zakrystii 1
17. Tacek cynowych trzy 3
18. Lichtarzy cynowych znacznej wielkości 18
19. Lichtarzy cynowych mniejszych 5
20. Żelazo do pieczenia opłatków 1
21. Cyrkuł do wyrzynania komunikantów 1
22. Kociołek miedziany do kościoła w Grodzeniu należący 1
23. Dzwonków przy ołtarzach 9
24. Dzwonek przy zakrystii wraz z pasem krzyżowej roboty 1

25. Dzwonów większych uwieszonych na wieży kościoła parafialnego i jeden zegarowy 3
26. Zegar wieżowy zepsuty 1
27. Dwa wazoniki cynowe 2
28. Kubek do wody, cynowy, zepsuty 1
29. Sukienka z kompozycji, na kształt srebra, na obrazie Matki Boskiej w wielkim ołtarzu, sprawiona przez śp. Karola hrabię Zboińskiego w miejsce srebrnej, która była skradzioną 1

§ IV Aparaty, bielizna i inne utensylia kościelne

30. Kapa czerwona w kwiaty białe, do kościoła w Grodzieńcu należąca 1

[k. 77v.]

31. Kapa żółta z kłamarą srebrną, aksamitowa 1
32. Kapa fioletowa, przód przerabiany szychem, z kłamarą mosiężną 1
33. Kapa czarna, białymi kwiatami przerabiana z wyobrażeniem śmierci 1

Ornaty, numerami oznaczone

1. Ornat biały, stary, jedwabny, bez rekwizytów 1
2. Ornat biały, stary, bez rekwizytów, w pasy czerwone 1
3. Ornat biały, porządný, z rekwizytami 1
4. Ornat żółty, aksamitowy, z rekwizytami, w dobrym stanie 1
5. Ornat biały, jedwabny, z rekwizytami w kwiaty, galonem żółtym obwieszony 1
6. Ornat biały, jedwabny, w kwiaty różnego koloru, niekiedy i szychem przerabiany z rekwizytami 1
7. Ornat, po jednej białej, po drugiej stronie czerwony, wełniany, taśmą wełnianą żółtą obwieszony, z rekwizytami bez numeru 1
8. Ornat w słup biały, po bokach aksamitowy, koloru niebieskiego, z rekwizytami 1
9. Ornat czerwony, w białe kwiaty, szychem obwieszony z rekwizytami, w dobrym stanie 1
10. Ornat czerwony, jedwabny, szychem obwieszony, z rekwizytami w dobrym stanie 1
11. Ornat biały, zupełnie poszarpany z rekwizytami 1
12. Ornat czerwony, szychem białym obwieszony, z rekwizytami, w dobrym stanie 1
13. Ornat czerwony z słupem białym, nitkami srebrnymi przerabiany, po bokach galonem czerwonym srebrnym szerokim obwieszony, z rekwizytami, porządný 1
14. Ornat czerwony, aksamitowy, szychem białym obwieszony, z rekwizytami 1
15. Ornat czerwony jedwabny aksamitowy, z trzema pasami zielono-białymi, z rekwizytami, porządný 1
16. Ornat fioletowy z słupem białym w kwiaty po bokach, z rekwizytami porządný 1
17. Ornat fioletowy aksamitowy, w różne kwiaty, z rekwizytami, porządný 1

[k. 78.]

18. Ornat fioletowy wełniany z słupem białym, taśmą białą bawełnianą obwiedziony, z rekwizytami 1
19. Ornat zielony ze słupem, białym galonem z pasa staropolskiego obwiedziony, z rekwizytami 1
20. Ornat czarny aksamitowy, galonem szarym białym obwiedziony, z rekwizytami 1
21. Ornat czarny jedwabny poszarpany, z rekwizytami 1
22. Ornat czarny ze słupem białym, z rekwizytami 1
23. Różnych stoł kolorowych i innych rekwizytów do ornatów należących 5

Bielizna

1. Alb płóciennych 10
2. Alb perkalowych 4
3. Komż płóciennych, z których 2 poszarpane 15
4. Komż muslinowych⁴³ 3
5. Korporałów 23
6. Puryfikaterzy 38
7. Humerałów różnych 18
8. Obrusów różnych płóciennych, muslinowych z frędzlami i bez frędzli 28
9. Ręczników do zakrystii 3, ręczników małych do ołtarzy 25
10. Firanek muslinowych białych na dwóch ołtarzach 2
11. Szalik gazowy, czerwony niebieski różowy 1
12. Komża i stuła, przybyła 1
13. Dwa obrusy przybyłe, na mniejsze ołtarze 2

Różne utensylia kościelne

1. Chorągiew czerwona merynosowa, w dobrym stanie, obwiedziona szarym białym 1
2. Chorągiew merynosowa koloru niebieskiego, obwiedziona frędzlami bawełnianymi, w dobrym stanie 1
3. Chorągiew sukienna, czerwona stara 1
4. Chorągiew czarna, stara 1
5. Chorągiewek małych czerwonych, poszarpanych 2
6. Proporców jedwabnych z obrazami 3, z których jeden poszarpany 3

[k. 78v.]

7. Proporców czerwonych z chustek przerobionych, bez obrazów 2
8. Obrazów do noszenia, z których jeden na postumencie, ze statuą Matki Boskiej Skępskiej, razem 4
9. Obrazów na ścianach mniejszych i większych 7 i jeden w zakrystii 8

⁴³ Muszlin (obecnie muślin) – cienka jedwabna tkanina, o splocie płóciennym, jednobarwna.

10. Baldachim o dwóch rękojeściach 1
11. Fotele trzciną wyplatane, ofiarowane kościołowi przez W. Smolińskiego dziedzica Zajeziorza 4
12. Jeden fotek stary, przykryty niebieskim merynusem, do tego dwa stołeczki, z takimi pokryciem 3
13. Ławek na kościele 14
14. Ławeczek niższych 5
15. Ławeczek wyższych z poręczami 4
16. Stolik przy ołtarzu do umieszczania ampułek, których jest 5 cynowych szklanych 3 1
17. Kanonów na ołtarzach 3-ch 9
18. Skabellum⁴⁴ na 4 stopniach 1
19. Chrzcielnica z kociołkiem miedzianym, wyżej wymienionym 1
20. Dwa pająki kryształowe 2
21. Poduszek na postumencie 2
22. Lustro okrągłe w zakrystii w ramach pozłacanych 1
23. Poduszek zwyczajnych na ołtarze 3
24. Dywan znacznej wielkości na kształt wyrobu tureckiego 1
25. Dywan na gradusach Wiel: ołtarza poszarzany 1
26. Dywaników krajowego wyrobu 2
27. Tuwalnia⁴⁵ muślinowa z frędzlami białymi 1
28. Tuwalnia tiulowa z szlakiem, obszywana szychem 1
29. Tuwalnia z passa starego 1
30. Umbraculum czarne, kitajkowe⁴⁶ i białe atłasowe 2
31. Przykrycie na mały stolik przy wielkim ołtarzu 1
32. Krzyżów drewnianych znacznej wielkości 2
33. Rezurekcja 1

[k. 79.]

34. Lichtarzy drewnianych, pozłacanych, na wielkim ołtarzu 6
35. Pacyfikał⁴⁷ cynowy 1
36. Dwa kotły miedziane na chórze 2
37. Mszałów świątecznych starych poszarzanych 3
38. Mszałów rekwalnych w średnim stanie 2
39. Agend starych dwie 2

⁴⁴ Rodzaj instrumentu perkusyjnego. Noszony jak prawa stopa, używana, aby zaznaczyć rytm. Składa się z dwóch drewnianych lub metalowych płyt, tworzących dwie duże podeszwy połączone zawiasem z tyłu.

⁴⁵ Szeroki ręcznik, obrus, serweta.

⁴⁶ Kitajka (od Kitáj, rosyjska nazwa Chin) – cienka, jedwabna tkanina o splocie prostym. W Polsce była używana do obicia mebli i ścian, a w liturgii do szat liturgicznych i paramentów.

⁴⁷ Rodzaj relikwiarza lub świętego wizerunku podawany wiernym do uczczenia pocałunkiem w liturgii łacińskiej.

40. Kancjonał⁴⁸ dawnego wydania 1
41. Ewangeliczka jedna 1
42. Konfesjonałów dwa 2
43. Skrzynia do aparatów prosta z dwoma dnami 1
44. Postument blaszany do lampy 1
45. Tacki cynowe [skreślone] Tak samo podpisy: X. Fiszer X. Gutkowski

Tytuł II

§ 1. Grunta kościelne

Za zezwoleniem i wskutek zatwierdzenia przez Wysoki Rząd Krajowy na dniu 1/13 października 1841 roku, nastąpiła zamiana gruntów do probostwa tutejszego dawniej należących, na wsi Kikole położonych, na inne na wsi Korzyczewie sytuowane, a będące własnością dominium kikolskiego. Uposażenie więc kościoła tutejszego w gruntach stanowi folwark Korzyczewo, odległy od Kikoła przeszło wiorstę jedną. Grunta te, wedle rejestru pomiarowego i mapy na gruncie znajdującej się, tak w Kikole, jak i w Korzyczewie będące, zajmują w ogóle powierzchni włók pięć, morgów siedemnaście, prętów 218 miary nowopolskiej warszawskiej, zaś w szczególności folwark Korzyczewo wedle protokołu na dnia 1/13 października 1841 r. sporządzonego, wskutek którego X proboszcz Łubiński wprowadzony został w posesję folwarku Korzyczewo, obejmujące przestrzeń mórg 127, prętów 282, które znajdują się w jednym miejscu. Kopcami wokoło ograniczone i w spokojnym zostają proboszcza posiadaniu. Na gruntach tych, które należą do klasy II i III, wysiewa się ziarna ozimego przeszło korcy 30 miary warszawskiej.

[k. 79v.]

Grunta zaś nieweszłe w zamianę a na Kikole znajdujące się i na użytek probostwa zostawione, oprócz przestrzeni pod kościół i cmentarz około tegoż, jak niemniej na cmentarz grzebalny przypadające, zajmują powierzchni morgów 1, prętów 170, na których znajduje się plebania, ogród owocowy przy niej będący, ogród dla organisty przeznaczony, również ogród za kościołem leżący.

§ 2. Służebności wolnego pastwiska i wrębu

Z powodu nastąpiącej zmiany gruntów, probostwo tutejsze posiada jedynie pastwisko w granicach folwarku w Korzyczewie. Wrębu wolnego nie ma, lecz tylko za asygnacją kolatora i z łaski Jego, z borów kikolskich proboszcz ma wydzieloną sobie co tydzień furę drzewa do opału, zarządzając smutnym następstwem z powodu braku opałowego drzewa dla kościoła. Ksiądz Łubiński po objęciu w posesję folwarku Korzyczewo, w granicach jego zrobił zagajnik morgów sześć [X. Fiszer]⁴⁹. Drzewo w tym zagaju znajdujące się, nie może być jeszcze użyte ani na opał, ani na porządki

⁴⁸ Zbiór popularnych pieśni religijnych lub śpiewów liturgicznych.

⁴⁹ Uwaga dopisana na marginesie z lewej strony protokołu.

gospodarskie i dosyć jest troskliwie pielęgnowane i hodowane przez terażniejszego administratora księdza Fiszer. Brzezina zaś i olszyna przez tegoż większej połowie wycięta.

§ 3. Zabudowania plebańskie w wsi Kikole

1. Plebania masyw murowana, dachówką kryta, obejmująca w sobie 2 pokoje większe, jeden mniejszy, wraz z sienią i spiżarnią, obejmująca długości łokci 20 i $\frac{1}{2}$, szerokości łokci 16 i $\frac{1}{4}$, wysokości w zrębie łokci 4 i $\frac{1}{4}$ w dachu potrzebująca rychłej i całkowitej reperacji. Przez X Fiszer dwa nowe piece postawione i w wielu miejscach dachówka pokładziona i 3 okna dubeltowe wprawione.

2. Budynek obejmujący w sobie stajnię, chlewiki, spichlerz, wozarkę, obok plebanii, w ogrodzeniu w podwórzu położony, długości łokci 12 $\frac{1}{4}$, potrzebuje podratowania z jednej strony (ze szczytu). Przez X Fiszer podłoga dana w stajni.

[k. 80 [77]]

3. Dom organisty o dwóch izbach z komorą i sienią, długości łokci 22 $\frac{1}{4}$, szerokości łokci 5, wysokości w zrębie łokci 3 $\frac{1}{2}$, w którym zamieszkuje służba kościelna. We wszystkich swoich częściach potrzebuje bezzwłocznej reperacji, do której terażniejszy administrator przysposobił już drzewo i materiały, a mianowicie cwele i koźlinę. Znajduje się jednak w obawie, aby rozpoczynając w mowie będącą tego domu z powodu zupełnego spustoszenia przez starość, na większe koszty reperacji narażonym nie był i w tej mierze życzy sobie, aby przez rozkład kosztów parafia przyszła mu w pomoc, do czego wysokie władze raczą obmyśleć stosowne środki. Pół domu przez X Fiszer dach położony i jedna stancja zreperowana. Stodółka obok domu dla służby kościelnej położona, na cwelach w węgiel pobudowana, o jednym klepisku i sąsieku, wraz z chlewkiem pod jednym dachem, długa łokci 23 $\frac{1}{4}$, szerokości łokci 9 $\frac{1}{4}$, wysokości łokci 3 $\frac{1}{4}$, w średnim znajduje się stanie. Przy plebanii podwórze, w którym zarazem mieści się ogródek mały warzywny, ogrodzony jest deskami w słupy, podniszczonymi przez czas.

Folwark Korzyczewo należący do probostwa kikolskiego

1. Dom drewniany, [zmiana charakteru pisma] w szachulec, dranicami kryty, długości łokci 22 $\frac{1}{2}$, szerokości 13 $\frac{1}{2}$, wysokości 4, potrzebuje reperacji znacznej w dachu i cweli jednej od strony zachodu. Z resztą w średnim stanie – przez X Fiszer połowę dachu danego i dwa piece z żelaznymi lanymi drzwiczkami postawione. Komin zreperowany. Połowa druga dachu woła nowego położenia.

Przy nim pobudowana jest nowa stajnia z szachulcem, porządna, długości łokci 11 $\frac{3}{4}$, szerokości 10, wysokości 3 przez X Fiszer postawiona, kosztuje fl 600, dranicami kryta, z podłogą i żłobami.

[k. 80v.]

2. Dom w węgiel pobudowany o dwóch izbach i komorach, długości łokci 19 $\frac{1}{2}$, szerokości 9, wysokości 2 $\frac{1}{2}$ – znajduje się w średnim stanie – przez X. Fiszer pół

dachu okryty. Przy nim szopa w słupy pobudowana, długości łokci 12, szerokości $6\frac{1}{2}$, wysokości 2, w średnim stanie – przez X. Fiszer strop dany.

3. Dom mieszkalny z szachulcem o dwóch izbach, bez komory, długości łokci $19\frac{1}{2}$, szerokości 6, wysokości $2\frac{1}{2}$, potrzebuje podcwelowania od strony północnej i zachodniej oraz dachu – przez X. Fiszer strop nowy i piec dany. Do tego domu należy stodoła o jednym klepisku wraz z szopą i chlewami, częścią w węgiel częścią w słupy pobudowana, pod jednym dachem. Cała ta budowla zawiera długości łokci 32, szerokości $8\frac{1}{2}$, i wysokości $2\frac{1}{2}$ Szopka znajduje się w dobrym stanie – stodoła zaś potrzebuje szczytu i wierzei – reszta dachu przez X. Fiszer nowo położony.

4. Dom mieszkalny z szachulcem o dwóch izbach i komorach, długości łokci $8\frac{3}{4}$, szerokości łokci 8, wysokości $2\frac{1}{2}$, w średnim stanie. Przez X. Fiszer północny dach dany, piec postawiony, komin zreperowany, druga strona dachu i szczyt wołają położenia. Do tego domu należy szopa, w słupy na cwelach pobudowana, długości łokci 9, wysokości 3 i szerokości 6 – przez X. Fiszer nowy strop dany.

5. W zabudowaniach folwarcznych znajduje się stodoła, o dwóch klepiskach na podmurowaniu ze szczytu od strony zachodniej w węgiel, długości łokci 65, szerokości 12, wysokości $3\frac{1}{2}$, w dobrym stanie – przez X. Fiszer dach w wielu miejscach zreperowany i strop z jednej strony dany.

6. Stodoła o jednym klepisku w słupy w ziemię wkopana, długości łokci 30, szerokości 12, wysokości łokci $3\frac{1}{2}$, potrzebuje nowych wierzei, z resztą w średnim jest stanie, przez X. Fiszer nowo pokryta.

7. Owczarnia w słupy w ziemię wkopana długości łokci 30, szerokości $10\frac{1}{2}$, wysokości 3, znajduje się w średnim stanie

[k. 801.]

– przez X. Fiszer $\frac{1}{4}$ pokryta, drzwi przerobione i cały strop z jednej strony nowo dany.

8. Szopa wraz z sieczkarnią w słupy w ziemię – długości łokci 42, szerokości $9\frac{1}{2}$ i wysokości $2\frac{1}{2}$ potrzebuje $\frac{3}{4}$ słupów nowych i wyprostowania – przez X. Fiszer $\frac{1}{4}$ słupami podwleczona. Jedna cwela dana i cały dach nowo przestawiony i pokryty.

9. Spichrz z szachulcem na podmurowaniu, długości łokci 18, szerokości 10, wysokości $3\frac{1}{2}$, w dobrym stanie, potrzebuje dachu z jednej strony.

10. Kurniki, czyli chlewki, zaraz za domem folwarcznym położone, wysokości łokci $2\frac{1}{2}$, długości $21\frac{1}{2}$, szerokości $6\frac{3}{4}$, przez X. Fiszer z jednej strony wzdłuż podwleczona, potrzebują reszty podwleczenia i nowego dachu.

11. Lamus, pod którym sklep z kamieni długości łokci $9\frac{1}{4}$, szerokości $6\frac{1}{2}$, wysokości $2\frac{1}{2}$, w węgiel pobudowany, w dobrym stanie, – przez X. Fiszer cały dach pokryty.

Ogrody na folwarku Korzyczewo znajdujące się, obwiedzione tartymi rykami przez X. Fiszer $\frac{3}{4}$ przestawione, reszta potrzebuje podobnegoż przestawienia.

Zasiewy oziminy na dobrze, po gospodarsku uprawionej roli, skutecznie zostały.

Warzywne pole odziane, podobnie jak i oziminne, oprócz odlogów, jak dawniej, tak i dziś, na pastwisko są zastawione – zasiew gruntowy nie uległ uszkodzeniu.

§ 4. Inwentarz gruntowy

Wedle *fundum instructi* w aktach kościoła parafialnego tutejszego znajdujący się inwentarz gruntowy, tak żywy, jak i martwy do probostwa należący jest następujący: a że X. Łubiński utracił wołów trzy – krowę jedną i niektóre sprzęty gospodarskie – wedle więc rozporządzenia Prześwietnego Konsystorza z dnia 15/27 1854 r. nr 963, upoważnił dziekana miejscowego do przyjęcia w gotowiźnie szacunku części inwentarza przez wspomnianego X. Łubińskiego utraconego, a mianowicie: wołów 3 licząc każdego po dukatów 6,

[k. 81v.]

czyli Rs. 16, kop[iejek] 20, a za krowę zł. pol. 50, czyli Rs. 7, kop 50. Za porządki Rs. 2, kop 46 z– co czyni razem Rs. 58 wyraźnie pięćdziesiąt osiem, kopiejek pięćdziesiąt sześć – które X. Fiszer X. Gutkowskiemu w dniu dzisiejszym oddaje i z odebranej waluty ks. Gutkowski ks. Fiszer niniejszym kwituje.

Co do żyjącego i martwego inwentarza w naturze jest następujący Rs. kop.

- a. Wołów par dwie 108
- b. Koni para jedna starych 39 15
- c. Krowa jedna 10 50
- d. Świnia jedna 3
- e. Kur cztery 18
- f. Pług z żelazami 90
- g. Redło jedno z redlicą 30
- h. Rydel jeden 15
- i. Siekacz jeden 30
- k. Kosa do sieczki jedna 30
- l. Babka jedna 15
- m. Świder jeden 12 ½
- n. Wóz prosty bosy 2 70
- o. Łada jedna 30
- p. Sądaków dwa starych 27 ½
- q. Drybus jeden stary 30
- r. Beczek do kapusty starych dwie 45
- s. Tynka do mąki jedna 15
- t. Kopanka stara jedna 6

Powyższy inwentarz ksiądz Gutkowski w dniu dzisiejszym odebrał w naturze, z którego ksiądz Fiszer niniejszym kwituje.

§ 5. Kapitały kościelne

Złotych polskich tysiąc dwieście na dobrach Brzeźno, niegdyś hipotecznie zabezpieczone i do banku przeniesione, dla kościoła tutejszego zapisane, od których procenta

[k. 82.]

cztery od stu proboszcz kikolski regularnie pobiera – z obowiązkiem odprawiania mszy 30 za duszę Testatora.

Kapitał złotych polskich osiem tysięcy przez śp. Ignacego Zboińskiego wojewodę, dziedzica dóbr kikolskich, dla kościoła filialnego w Grodzeniu zapisany, i na dobrach tutejszych hipotecznie ubezpieczony od którego procent złotych polskich 400 wynoszący, przeznaczony jest na kapelana, czyli wikarego kościoła tutejszego, będącego w obowiązku w pewnych czasach odprawiać nabożeństwo w kościele filialnym w Grodzeniu – procent ten regularnie przez dwór kikolski opłacany bywa kapłanom pełniącym obowiązki religijne w kościele w Grodzeniu.

Dziesięcin, ani osep, ani prawa propinowania probostwo nie posiada.

Tytuł IV

§ 1 Metryki kościelne i akta metryczno-cywilne

Przy kościele tutejszym znajdują się dawne metryki – poczynają się od roku 1707 dnia 24 października, składające się z 6-ciu ksiąg, w których są skreślone metryki urodzeń, zaślubin i zejścia. Księgi te są nowo oprawione przez X. Fiszer. – Od epoki roku 1808, aż do dnia dzisiejszego, znajdują się akta Stanu Cywilnego urodzeń, zaślubień i zejść w księgach 23 rozmaitej wielkości, które ksiądz Gutkowski w dniu dzisiejszym pod swój nadzór odbiera, jak niemniej i cztery pieczęcie do laku i tuszu, potrzebne do posilkowania się w czynnościach urzędowych, jako utrzymujący Akta Stanu Cywilnego, które po zaprodukowaniu dziekanowi są kompletne za rok 1859 do 1 maja spisane, wraz z duplikatem.

Tytuł V

Do kościoła parafialnego tu w Kikole należą od dawna kościół filialny w Grodzeniu i kaplica publiczna w wsi Brzeźnie. Aparaty i srebra kościelne w Grodzeniu, dla zabezpieczenia ich od uszkodzenia lub kradzieży, sprowadzone są do zakrystii kościoła w Kikole i w niniejszym protokole w pozycji aparatów i sreber są zamieszczone.

Co do aparatów, bielizny i sreber będących własnością kaplicy w Brzeźnie – nadmieniam się

[k. 82v.]

iz te w kaplicy tamecznej, pod nadzorem dworu są złożone i zachowane i w czasie potrzeby do służby ołtarza wydawane zostają. A ponieważ takowych przy objęciu w posesję probostwa tutejszego X. Fiszer nie odebrał, w spisie inwentarza kościelnego wyszczególnione nie są – następnie też księdzu Gutkowskiemu oddane być nie mogą i rzeczywiście takowych nie odbiera. Stan więc rzeczy pod tym względem pozostaje jak dawniej.

Niniejszy protokół odbioru i tradycji probostwa kikolskiego oraz wszelkich jego funduszów i własności, w trzech jednogodnych egzemplarzach spisany, jako

zgodny ze stanem rzeczy przez X. Fiszer oddającego i X. Gutkowskiego, jako odbierającego – oraz członków Dozoru Kościelnego⁵⁰ i dziekana miejscowego podpisany za rzetelność poświadczony i na tym zakończony zostaje.

[podpisy]

Ksiądz Gutkowski jako odbierający

Ksiądz Fiszer jako oddający

E. Piwniczki jako prezes Dozoru Kościelnego

W. Dziewanowski – członek Dozoru

Winnicki – burmistrz i członek Dozoru

X. Jan Pomichowski X dziekan lipnowski

PARISH IN KIKÓŁ IN THE LIGHT OF DEAN'S VISIT FILES OF 1819 AND 1859

Keywords: Kikół, parish, visit, Walenty Łubieński.

Abstract: This publication presents two nineteenth-century visits to the dean's parishes of St. Wojciech in Kikół stored in the archives of the Włocławek diocese. Visits present the Kikół Parish while it performs pastoral ministry by Fr. Walenty Łubieński. They include Detailed descriptions of the church (chapels) and presbytery buildings, the number of faithful, income and record books.

BIBLIOGRAFIA

Archiwum Diecezjalne we Włocławku, Akta parafii Kikół, sygn. A. par. 2(1826–1922); 5(1819–1900).

Chlebowski B., *Kikół*, w: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 4, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa 1883.

Grzybowski M.M. Ks., *Duchowieństwo diecezji płockiej*, t. 2: *Wiek XIX*, Płock 2010; t. 3: *Wiek XIX*, Płock 2012; t. 4: *Wiek XIX*, Płock 2014; t. 5, Płock 2016.

Grzybowski M.M., *Parafia św. Trójcy w Krajkowie 1401–2001*, Płock 2001.

⁵⁰ Dozór Kościelny utworzono 18 marca 1817 r., podporządkowując go Komisji Obrządków Religijnych i Oświecenia Publicznego. Do jego zadań należał nadzór nad własnością kościelną. W jego skład na podstawie zarządzenia z 1817 r. wchodził z urzędu kolator i proboszcz oraz trzech przedstawicieli parafii. Na podstawie kolejnego rozporządzenia z 1824 r. wyłączono z tego grona proboszcza a wprowadzono dziekana. Po kasacie majątków kościelnych i praw kolatorskich usunięto z dozoru kolatorów. Na ich miejsce z urzędu jako prezesów wprowadzono burmistrzów i wójtów. Na podstawie tychże zmian dozór kościelny stał się jedynym i wyłącznym gospodarzem kościoła i jego własności. W. Pogorzelski, *Jubileusz Dozorów Kościelnych*, KDWI, 11(1917), s. 294–296.

- Hamryszczak A., *Wizytacje kanoniczne jako źródło historyczne*, ABMK, 105(2016), s. 53–62.
- Kosecki B., *Humerał*, w: EK, t. 6, Lublin 1995, kol. 1325.
- Krajewski M., *Słownik biograficzny ziemi dobrzyńskiej (do 1945)*, Lipno 1992.
- Kubicki P., *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861–1915. Materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów konsystorskich, zakonnych i prywatnych*, cz. 3: uzupełniająca pierwsze dwie, t. 2: diecezje: kujawsko-kaliska, lubelska z podlaską i płocką, Sandomierz 1939.
- Kujawski W., *Parafie diecezji włocławskiej. Okres kujawsko-kaliski 1818–1925*, Włocławek 2018.
- Litak S., *Akta wizytacyjne parafii z XVI–XVIII wieku jako źródło historyczne*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, 5(1962), nr 3, s. 41–58.
- Mazowsze. *Obraz etnograficzny skreślił Oskar Kolberg*, t. 4: Mazowsze Stare. Mazury. Kurpie, Kraków 1888.
- Opis topograficzno-historyczny ziemi dobrzyńskiej przez Winc. Hip. Gawareckiego z ryciną i tabellą wykazującą Obwodu Lipnowskiego gminy, wsie, dymy, i dziedziców*, Płock 1825.
- Pogorzelski W., *Jubileusz Dozorów Kościelnych*, KDWI, 11(1917), s. 294–296.
- Rocznik religijny wyznań chrześcijańskich w Królestwie Polskiem na rok 1847*, r. 1, Warszawa 1847.
- Rozporządzenia rządowe, Kronika religijna Przeglądu Poznańskiego: Pismo sześciotygodniowe. Rok 1856. Poszyt pierwszy*, red. S. Chłapowski, Poznań 1856.
- Śp. ks. Jan Pomichowski, „Przegląd Katolicki”, 1895, nr 9, s. 138–139.
- Wojczyński [Ks.], *Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Płock*, „Przegląd Katolicki”, 1863, nr 12, s. 187–189.
- Wyczawski H.E., *Wprowadzenie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989.
- Z diecezji płockiej. (Wizyty pasterskie w dek. rypińskim i lipnowskim)*, „Przegląd Katolicki”, 1888, nr 42, s. 696.
- Ziemia Kujawska pod względem historycznym, jeograficznym, archeologicznym, ekonomicznym i statystycznym opisana przez Maksymiliana Boruckiego*, Włocławek 1882.